

มายาคติวัฒนธรรมทางความเชื่อ พิธีกรรม: การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล

Cultural Myths of Belief and Ritual: Transition to the Digital Era

พชรธนา สุวรรณกลาง

Pacharasanaa Suwanklang

มหาวิทยาลัยชินวัตร

Shinawatra University, Thailand

Email: pacharasanaa.s@siu.ac.th

Retrieved October 6, 2022; Revised December 26, 2022; Accepted December 27, 2022

บทคัดย่อ

มายาคติของวัฒนธรรมทางความเชื่อ พิธีกรรม ในสังคมไทย นำเสนอข้อค้นพบจากสัญลักษณ์สื่อความหมาย การปรากฏเกิดขึ้นของภาพลักษณ์ทางความเชื่อ ประกอบด้วยรูปแบบทางความเชื่อ พิธีกรรมกล่าวคือยุคสมัย ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เกิดจากความเชื่อพิธีกรรมดั้งเดิม การแห่นางแมวเพื่อขอฝน และมายาคติความเชื่อ ความศรัทธาการเข้าพระบูชา พิธีกรรมเวียนเทียนออนไลน์ในยุคสมัยดิจิทัลของสังคมไทย ประเด็นสำคัญเรื่องมายาคติทางความเชื่อกับการเปลี่ยนผ่านรูปแบบความเชื่อสู่พิธีกรรม จึงเป็นการแสดงออกซึ่งปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม และภาพลักษณ์มายาคติทางความเชื่อ จากกรณีศึกษาเชิงเทียบเคียงวัฒนธรรมทางความเชื่อ พิธีกรรมทั้ง 2 ช่วงยุคสมัย พบว่าวัฒนธรรมชุมชน ประกอบด้วยพิธีกรรมเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนด้วยการผสมผสานความเชื่อกับวิถีชีวิตคนไทยในสังคมเกษตรกรรมเข้าด้วยกัน ส่วนความเชื่อ พิธีกรรมของคนในยุคสมัยดิจิทัล จึงเป็นการรับรู้ชุดข้อมูลทางความเชื่อ พิธีกรรมด้วยการสื่อสารออนไลน์ ความรวดเร็วทั้งจากการรับและส่งข้อมูล จึงทำให้วิถีชีวิตของผู้คนได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ความเป็นยุคสมัยที่แตกต่างกันบนพื้นฐานความเชื่อเดียวกัน ในยุคสมัยปัจจุบันสังคมไทยต้องเผชิญกับโรคระบาดโควิด-19 อุปกรณ์เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นทางเลือกเพื่อเข้าถึงความเชื่อและพิธีกรรมทดแทน ทำให้พิธีกรรมของวัฒนธรรมชุมชนถูกลดบทบาทลง ความเชื่อ พิธีกรรมทั้ง 2 ยุคสมัยได้สะท้อนตามหลักแนวคิด มายาคติวัฒนธรรมทางความเชื่อ พิธีกรรมถูกเชื่อมโยงด้วยกระบวนการรับรู้สัญญาณเนื้อในสาร โดยมีรูปแบบทางความเชื่อและหรือภาพลักษณ์ได้ถูกผันแปรตามยุคสมัยในลักษณะเฉพาะเจาะจง

คำสำคัญ: มายาคติ; ความเชื่อ; พิธีกรรม; ยุคดิจิทัล

Abstract

Cultural myths of belief and ritual in Thai society have been shown through the findings of symbols of meaning. The appearance of images about belief consisted of formats of belief and ritual. To illustrate, the Southeast Asian era was derived from traditional beliefs and rituals; The “Hae Nang Maew” tradition of praying for rain, myths of belief, faith in buying small Buddha images, and the online ceremony of walking with lighted candles in hand around a temple in the digital

era of Thai society. The important issue about the myth of belief and the transition of belief to the rite was the expression of cultural phenomena and the image of myths of belief. From the comparative case study of cultural beliefs and rituals between the two eras, it was found that, for community culture, rituals consisted of promoting community activities that combined beliefs and the Thai lifestyle in an agricultural society. However, for the rituals of people in the digital era, the perception of information about belief and ritual was through online communication. The speed of receiving and sending information has led to the transition of people's lifestyles to different eras which were still based on the same set of beliefs. At present, Thai society faces the COVID-19 pandemic, and electronic devices are alternative ways to get access to beliefs and rituals, which has led to the reduced role of community culture. The beliefs and cultures of the two eras reflected the principles of cultural myths of belief and ritual, which were connected through the perceptual process of the semiotics of information. The formats of belief and/or images were changed according to the era with specific characteristics.

Keywords: Myth; Beliefs; Rituals; Digital Age

บทนำ

วัฒนธรรมมีความสำคัญด้านอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน พบได้จากคุณลักษณะของวัฒนธรรม สร้างความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อความเชื่อและวิถีในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมคือกรอบหรือแบบแผนการดำเนินชีวิต ของสังคม ทำให้ทุกคนมี พิธีกรรมและประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ เสฐียรโกเศศ (2515) ได้บรรยายอธิบายพุทธศาสนาใน สังคมไทยไว้ว่า “เป็นการผสมผสานความเชื่อเรื่องผีสาងเทวดากับศาสนาพุทธและพราหมณ์ซึ่งเรียกว่า Popular Buddhism” ปรีชา ช้างขวัญยืนและสมภาร พรหมทา (2556) อธิบายเรื่องมนุษย์ในบรรพกาลว่า “มนุษย์มีความเชื่อ เรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐานเพราะมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัฒนธรรมความเชื่อ ของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เพราะภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เป็นพื้นฐานสังคมเกษตรกรรมมีความต้องการพึ่งพาธรรมชาติ และมีความต้องการให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งการปรากฏเกิดขึ้นของวัฒนธรรมความเชื่อคนไทยในสมัยอดีต นำมาสู่ความเชื่อมโยงปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือมนุษย์กับความต้องการปัจจัยในการ ดำรงชีวิต ณรงค์ เส็งประชา (2541) กล่าวถึงมนุษย์กับความต้องการด้านวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆประกอบด้วย เสื้อผ้า อาหาร ยา ที่อยู่ คือคุณลักษณะของวัฒนธรรม ต้องการความเป็นอยู่ที่ดี เพราะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของ มนุษย์นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังปรากฏพบในทุกยุคสมัย ความเชื่อ ศรัทธาจึงเป็นส่วนสำคัญนำมา ตีความหมาย ของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้คนให้เข้าได้กับความเป็นยุคสมัย

แนวคิดมายาคติ (Mythologies)

โรลิ่งดอต บาร์ตส์ (2551) อธิบายเรื่องกรณีศึกษาจากประเด็นนักมวยปล้ำว่าเป็นการรับรู้ผ่านสัญลักษณ์ มา คติกล่าวคือรูปพรรณสัณฐานของการต่อสู้จากตัวละครนักมวยปล้ำ บาร์ตส์ยกตัวอย่างนักมวยปล้ำเค้าชื่อว่าโดแวง

ภาพลักษณ์ตัวร้ายสร้างความจดจำทางการแสดงออกคือบุคลิกคดโกง นิสัยโหดเหี้ยม ผู้เขียนศึกษาผ่านแนวคิดสัญลักษณ์ผ่านเรื่องนักมวยปล้ำ เพื่อทำความเข้าใจการสื่อความหมายไม่ใช่เป็นเพียงการสะท้อนภาพลักษณ์หรือบทบาทจากการแสดงของละครต่อสู้เท่านั้น แต่โดยโครงสร้างจากแนวคิดของบาร์ตส์ ทำให้พบว่ารูปแบบของลักษณะองค์ประกอบของคอนโมโหร้ายที่เกรี้ยวกราดคืออยู่ที่เนื้อในสสารของรูปลักษณ์ คำว่าเนื้อในสสารนี้ถูกอธิบายให้เข้าใจมากขึ้น กล่าวคือองค์ประกอบทางความรู้สึกเช่น ขวนสละอดสะเอียน เมื่อพบเห็นถึงโตแรงแผ่ภาพจดจำทั้งหมดก่อปรเป็นความรู้สึกด้วยรูปโฉมที่ดูอัปลักษณ์ คล้ายเหมือนก้อนเนื้อขาวซีดราวกับซากศพ จึงทำให้โตแรงแผ่ถูกเรียกว่าไอ้ผีเน่า จากแนวคิดของบาร์ตส์ ทำให้ผู้หยิบยกประเด็นความเชื่อ พิธีกรรมชุมชนและความเชื่อไม่มีพิธีกรรมชุมชนขึ้นมาเขียนวิเคราะห์วัฒนธรรมทางความเชื่อ ความศรัทธาผ่านแนวคิดมายาคติ สะท้อนหลักคิดแบบมายาคติจากสัญลักษณ์และเนื้อในสสาร ถึงการปรากฏเกิดขึ้นทางความเชื่อ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบหรือภาพลักษณ์ของการเข้าถึง หมายถึงพิธีกรรมความเชื่อ เมื่อเกิดความเชื่อย่อมหมายถึงองค์ประกอบทางความเชื่อ ความศรัทธาของผู้คนจึงเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกที่มีต่อรูปสัญลักษณ์และเนื้อในสสาร เช่นเมื่อเห็นพระพุทธรูปสีทอง คือการรับรู้ผ่านสัญลักษณ์ของรูปกายพระพุทธรูป ผัสสะต่อจากนั้นสร้างกลไกต่อการรับรู้เนื้อในสสารทางความเชื่อของสังคมไทย คือความเลื่อมใสและศรัทธาต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น การรับรู้และการตีความเรื่องความเชื่อศรัทธา ซึ่งสามารถพบได้จากการชวนคอด้วยพระเครื่อง บูชาพระพุทธรูปไว้ในหนัารถยนต์ การเจิมรถเพื่อศิริมงคลแล้วทั้งหมดอยู่ภายใต้ภาพลักษณ์ของความศักดิ์สิทธิ์จากสิ่งที่ตัวเองเป็นผู้สร้างความเชื่อ และจากเนื้อในสสารของภาพลักษณ์ถูกตีความผ่านคุณสมบัติในแง่ความหมายของพุทธคุณ เช่น สร้างความรู้สึกโดยตรงมาที่จิตใจได้รับความคุ้มครอง แคล้วคลาดจากการเดินทาง หรือการคุ้มครองเรื่องอุบัติเหตุ เป็นต้น ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2555) ได้กล่าวถึงการรับรู้ด้วยสื่อสัญลักษณ์จากแนวคิดของโซว์ซู ไว้ว่าการแสดงมโนทัศน์เรื่องสัญลักษณ์ (SIGN) คือการแสดงออกแบบหนึ่งสื่อถึงความคิดไม่แตกต่างไปจากการบอกเล่าจากข้อความในหนังสือ เช่นตัวหนังสือของคนหูหนวก พิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นความหมายเทียบเคียงให้เห็นถึงความแตกต่างจากสิ่งอื่น เพื่อให้คนในสังคมยอมรับและสร้างความเข้าใจร่วมกัน จากการใช้สื่อสัญลักษณ์ เพื่อสื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์ เช่น การไม่สวมรองเท้าในสังคมที่มีบูชาการใส่รองเท้า แม้แต่ความว่างเปล่า (blankness) อัญประกาศ เครื่องหมายคำพูดการเรียงการจัดประโยค การแสดงออกด้วยภาษากาย การจับมือแล้วเขย่าเป็นการแสดงออกสื่อความ หมายถึงการทักทาย การยกมือไหว้เพื่อแสดงความเคารพ อาหารก็เป็นอีกหนึ่งของการลำดับสัญลักษณ์ ระบบอาหารแสดงสัญลักษณ์ได้จากการเรียงจัดลำดับประเภทของหวาน ผลไม้ น้ำชา กาแฟ ทั้งหมดจึงเป็นใจความสำคัญของคำว่าสัญลักษณ์ได้แสดงบทบาทและหน้าที่ เพื่อสื่อและสร้างความหมาย ทำให้การสื่อสารระหว่างผู้คนในสังคมได้ซึ่งไม่แตกต่างจากการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายร่วมกัน

บทความทางวิชาการเรื่องมายาคติวัฒนธรรมทางความเชื่อ พิธีกรรม: การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ผู้เขียนได้นำเสนอหลักการวิเคราะห์ถึงมุมมองทางความเชื่อ ความศรัทธา ศึกษาผ่านแนวคิดของมายาคติ จากวัฒนธรรมชุมชนและรูปแบบภาพลักษณ์พิธีกรรมที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของช่วงเวลา

1. วัฒนธรรมชุมชนและรูปแบบพิธีกรรม

พิธีกรรมแห่นางแมวและความสำคัญ

กระทรวงวัฒนธรรมศรีสะเกษ (2560) อธิบายไว้ว่าประเพณีแห่นางแมวเป็นพิธีอ้อนวอนขอฝน สำหรับท้องถิ่นแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ของชาวอีสานโดยเฉพาะประชาชนบ้านสนาย บ้านสนายน้อย และบ้าน

สนายกลาง ตำบลพิมาย อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เพราะเชื่อว่า เหตุที่ฝนไม่ตกมีเหตุผลหลายประการ เช่น เกิดจากดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลง ประชาชนหย่อนในศีลธรรม เจ้าเมืองหรือเจ้าแผ่นดิน ไม่ทรงอยู่ในทศพิธราชธรรม พบว่าพิธีกรรมความเชื่อถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นความสำคัญและสร้างคุณค่าทางสังคมและทางจิตใจที่พบเห็นได้ในวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน งามพิศ สัตว์สงวน (2558) อธิบายลักษณะวัฒนธรรมเป็นสิ่งมนุษย์ต้องเรียนรู้ไม่ใช่กรรมพันธุ์ มนุษย์มีพฤติกรรม 2 รูปแบบอย่างแรกพบน้อยกล่าวคือเป็นพฤติกรรมโดยสัญชาตญาณ จากการไอ จาม หรือการกระพริบตา แต่ส่วนใหญ่ของพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดทางสังคม เรียกว่า วัฒนธรรมคือพฤติกรรมจากมนุษย์ได้เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆในวัฒนธรรมของสังคมตน กระบวนการเรียนรู้ประเพณีทางวัฒนธรรมต่างๆของมนุษย์ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งเรียกว่า การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) หรือการรับเอาวัฒนธรรมมาไว้ในตัวเรา (Enculturation)

นิพนธ์ เทียนนิหาร (2537) ชุมชนมีวัฒนธรรมจากประวัติศาสตร์ แก่นกลางของวัฒนธรรมชุมชนคือผู้คนในชุมชนล้วนแสดงออกมาซึ่งความสมัครสมานและสร้างความกลมกลืนร่วมกันในชุมชน หรือหมู่บ้าน (Harmony) การยังคงอยู่ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนเพราะชุมชนได้ผลิตซ้ำ (Reproduction) ทางวัฒนธรรมเกิดจากการปฏิบัติซ้ำจนกลายเป็นความหมายของพิธีกรรมที่ยังคงอยู่กับชุมชน สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2549) กล่าวถึงธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์ต่างต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม บ้านและที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค การแสวงหาซึ่งความจำเป็นสำหรับชีวิตของตน บุคคลคนเดียวไม่อาจทำได้ แต่ถ้าหากเกิดการร่วมกลุ่มการแบ่งงานกันทำ ช่วยความร่วมมือ เช่นการออกไปล่าสัตว์ของคนในสังคมดึกดำบรรพ์ ภาพการใช้ชีวิตปัจจุบัน ผู้เขียนนำเสนอพิธีกรรมคงปรากฏในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การรวมตัวกันของการประกอบพิธีกรรม กล่าวคือพิธีแห่นางแมวเป็นพิธีกรรมขอฝน

ชาวสุโขทัย แห่แมวขอฝนตามประเพณีโบราณ (ภาพจาก <https://www.khoosod.co.th>)

ที่มาภาพ: https://www.m-culture.go.th/sisaket/ewt_news.php?nid=810&filename=index

2. วัฒนธรรมทางความเชื่อไม่มีรูปแบบพิธีกรรมในยุคดิจิทัล

การปรากฏรูปแบบทางความเชื่อด้วยการใช้สื่อสัญญาณเชิงพาณิชย์ เพื่อแสดงถึงความเชื่อของคนกับการเข้าถึงความเชื่อของคน ในยุคสมัยปัจจุบัน วัชรกุล รัตนกิจ (2541) ศึกษาเรื่องการให้ความหมายของผู้บริโภคต่อการบริโภคเชิงสัญญาณของพระเครื่องโดยแบ่งผู้บริโภคออกเป็น 2 กลุ่มคือด้านที่ให้ความสำคัญกับสัญญาณเรื่องความศักดิ์สิทธิ์คุณค่าทางจิตใจคือพระสงฆ์ส่วนกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญเป็นสินค้าคือ ผู้เช่าพระ นักสะสมพระเครื่อง โดยการใช้ผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนพระเครื่องจากการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้บริโภคพระเครื่องเรียงลำดับจากด้านผลประโยชน์เป็นอันดับสูงสุดคือ พระเครื่องต้องเป็นของแท้ ส่วนด้านเชิงสัญญาณด้วยการแบ่งระดับของรุ่นพระเครื่องรองลงมาคือด้านสินค้าการแลกเปลี่ยนในขณะที่พระเครื่องถูกปรับเปลี่ยนความศักดิ์สิทธิ์ให้อยู่ในรูปแบบสัญญาณพุทธพาณิชย์นั้นยังคงมีความแตกต่างจากสินค้าอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ตรงที่พระเครื่องยังคงมีซึ่งความศักดิ์สิทธิ์กำกับอยู่ในความหมายของกลุ่มคนผู้บริโภคเชิงพาณิชย์ทุกกลุ่มคือพุทธบูชา

ผู้เขียนได้หยิบยกการเข้าถึงความเชื่อโดยการอ้างอิงจากความเชื่อของผู้คนยังมีต่อวัตถุทางความเชื่อ เมื่อยุคสมัยดิจิทัล เข้าสู่การปรับเปลี่ยนวิถีทางความเชื่อของคนในสมัยยุคปัจจุบัน เพื่อเข้าถึงความเชื่อด้วยความรวดเร็วและง่ายเพียงคลิกด้วยปลายนิ้ว ผ่านทุกช่องทางการค้นหาคำสำคัญบนช่องทางสื่อสารออนไลน์ จากร้านค้า แหล่งรวมด้านอิเล็กทรอนิกส์ การเกิดขึ้นดังกล่าวสะท้อนถึงปรากฏการณ์ทางความเชื่อได้ปรับเข้าสู่สภาพลักษณะของยุคสมัย ทำให้กลายเป็นเครื่องหมายหรือสัญญาณทางความเชื่อในยุคดิจิทัล พบข้อสังเกตประการหนึ่งว่าความเชื่อไม่ได้จำกัดความหมายอยู่ที่พิธีกรรมหรือการเข้าร่วมพิธีกรรมในการเข้าถึงความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ ด้วยเหตุเพราะสัญญาณของการรับรู้จากชุดประสบการณ์ความเชื่อดั้งเดิมของส่วนบุคคล ภาพลักษณ์การบูชาพระออนไลน์สามารถรับรู้ผ่านรูปสัญญาณของความศักดิ์สิทธิ์เข้ามาทดแทนความหมายของพิธีกรรมหรือการเข้าร่วมพิธีกรรม

2.1 การบูชาเช่าพระออนไลน์

พระหนักรถที่คนนิยมบูชา เพื่อความเป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัย

© โทลด์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 16:14:41

14899

0

แชร์รูปนี้

Facebook

Twitter

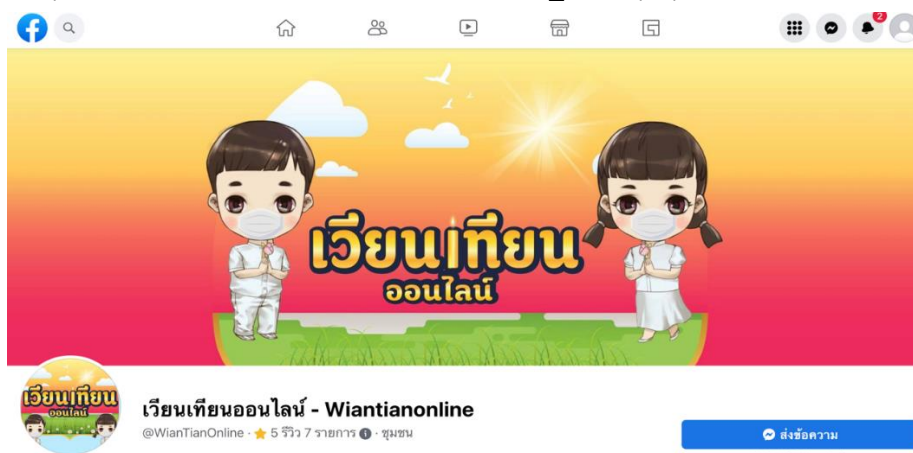
ธมนวรรณ แจ่มจรัส และคณะ (2564) อธิบายเกี่ยวกับเรื่องธุรกิจพระเครื่องออนไลน์ กล่าวคือยุคสมัยเทคโนโลยีตอบโจทย์ด้านความเร็วของการสื่อสารที่ทันสมัยได้ถูกนำเข้าไปปรับใช้กับความเชื่อ ความศรัทธา ทำให้เกิดเป็นธุรกิจพระเครื่องออนไลน์ที่สามารถสร้างรายได้กระตุ้นเศรษฐกิจไทย เพราะการเช่าบูชาพระเครื่องออนไลน์เป็นอีกช่องทางในการเข้าถึงความเชื่อ ความศรัทธา โดยรูปแบบการซื้อขายแบบทั่วไป เปิดใบสั่งซื้อและสั่งจองและพร้อมจัดส่ง ปัจจุบันมีช่องทางจัดส่งมากมายเข้ามารองรับธุรกิจเช่าพระออนไลน์นี้ความเชื่อของยุคสมัยใหม่การเช่าพระเครื่องออนไลน์กับประเด็นทางศาสนาและประเพณี อ้างอิงไว้ว่าพระเครื่องมีต้นกำเนิดมาจากแรงศรัทธาของคนมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้มีความขลังศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของแต่ละบุคคล เพราะฉะนั้น ความเชื่อของแต่ละบุคคลที่มีต่อธุรกิจพระเครื่องออนไลน์สามารถสะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมในพระเครื่องไม่มีเสื่อมถอย

ผู้เขียนให้ความสำคัญกับความเชื่อมาอย่างต่อเนื่องในรูปแบบออนไลน์ในลักษณะสะท้อนความเชื่อของยุคสมัยในสังคมยุคดิจิทัลในปัจจุบัน จากกรณีศึกษาการเช่าพระออนไลน์จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางของรับรู้ความเชื่อ ศรัทธาที่ผู้เขียนหยิบยก รูปแบบของการเข้าถึงความเชื่อ ที่แตกต่างกันออกไป สิ่งที่ยังคงสร้างการรับรู้ได้บ่งชี้ถึงความเชื่อในลักษณะเฉพาะเจาะจง ในแต่ละบุคคล สามารถเชื่อมโยงถึง การรับรู้ความเชื่อ ศรัทธาทำให้พบว่ามีมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดมายาคติ โดยประการหนึ่งคือความเชื่อได้ถูกสั่งสมอยู่ในความรู้สึกหรือคำศัพท์ที่ถูกเลือกใช้ในแนวคิดมายาคติคือเนื้อในสาร การเข้าถึงโดยบริสุทธิ์ใจไม่สามารถเปลี่ยนหรือหักเหกระบวนการความคิด ความเชื่อ ศรัทธา ได้เน้นย้ำจากรูปแบบการเช่าพระออนไลน์ถูกอธิบายคำว่าเนื้อในของแนวคิดมายาคติได้ครบถ้วน

2.2 พิธีกรรมเวียนเทียนออนไลน์

ที่มาภาพ: https://www.m-culture.go.th/buriram/ewt_news.php?nid=1910&filename=index

การเวียนเทียนออนไลน์

ความหลากหลาย ในทุกช่องทางของการประกอบพิธีกรรมออนไลน์เอื้อประโยชน์ในแง่ความสะดวกสบายในยุคสมัยปัจจุบัน รูปแบบทางความเชื่อปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน การเกิดขึ้นของโรคระบาดรุนแรง ประชาชนทั่วโลกต้องเผชิญกับโรคระบาดโควิด -19 ผู้คนล้วนต่างต้องปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตและนั่นย่อมหมายถึงทางด้านพิธีกรรมความเชื่อด้วยเช่นกัน ช่องทางของการยังคงดำรง เพื่อยึดถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ผู้เขียนพบว่ารูปแบบการแสดงออกทางความเชื่อเป็นหนึ่งในปัจจัยสะท้อนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คน และการเข้าถึงกล่าวคือความเชื่อได้ทำหน้าที่แสดงสัญญาณความเชื่อของยุคสมัย อาจกล่าวได้ว่าสัญญาณทางความเชื่อของยุคสมัยสะท้อนความเชื่อจากพฤติกรรมปรับเปลี่ยนของผู้คนในแต่ละยุคสมัยได้

อภิชาต พุกสวัสดิ์ (2560) กล่าวถึงสื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media) เช่น อินเทอร์เน็ต (Internet) เว็บไซต์ (Website) และมัลติมีเดีย (Multi Media) สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับข้อมูลข่าวสารได้เป็นอย่างดีของยุคสมัยดิจิทัล ชูติสันต์ เกิดวิบูลย์เวช (2560) ความสำคัญการผลิตและสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อเข้ามามีบทบาทตอบสนองความต้องการของผู้คนในยุคปัจจุบัน กาญจนา แก้วเทพ (2557) การบันทึกการกระทำ (Acted Document) ที่อยู่ระหว่างสัญญาณต่างๆถูกนำมาประกอบสร้างขึ้น (Constructed) ทุกสิ่งที่ปรากฏเป็นข้อมูล (Document) เช่น ภาพวาด ละครโทรทัศน์ ชิ้นงานโฆษณา ล้วนแล้วทั้งหมดแสดงคามหมายทางวัฒนธรรมผ่านสื่อดิจิทัลมักถูกซ่อนและต่างแสดงคามหมายในลักษณะสัญลักษณ์ (Symbol) ช่องทางความเชื่อ พิธีกรรมออนไลน์ โดยใช้สื่อดิจิทัลเพื่อประกอบพิธีกรรมอยู่ที่บ้าน โดยไม่เน้นการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเหมือนเช่นสมัยก่อนในอดีต เนื่องการเผชิญกับโรคระบาดของยุคสมัยปัจจุบัน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง (2565) อธิบายกิจกรรม “เวียนเทียนออนไลน์” ในวันอาสาฬหบูชา พร้อมเชิญชวนร่วมกิจกรรมวันเข้าพรรษา ด้วยการหล่อเทียนคุณธรรม ร่วมตักบาตรดอกไม้ และปฏิบัติธรรมออนไลน์ ในช่วงสัปดาห์พุทธศาสนา เนื่องในวันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ตั้งแต่วันที่ 11-16 กรกฎาคม 2565

เนื่องในสัปดาห์พุทธศาสนา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ขอเชิญชวนพุทธศาสนิกชนร่วมกิจกรรมในโครงการสัปดาห์พุทธศาสนาเนื่องในวันอาสาฬหบูชา ได้ทาง www.เวียนเทียนออนไลน์.com , www.เข้าพรรษาออนไลน์.com และ www.ปฏิบัติธรรมออนไลน์.com เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด ให้ร่วมทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานี้ได้

ผู้เขียนได้หยิบยกจากกรณีศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรมนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดมายาคติจากประเด็นสัญญาณวิทยาและเนื้อในสสารกล่าวคือความหมายทางวัฒนธรรมชุมชน ตั้งแต่ในยุคสมัยอดีตได้สร้างเสริมความสามัคคีจากพิธีกรรม ความเชื่อจากกิจกรรมชุมชน สัญญาณของเนื้อในสสารเกิดขึ้นจากการร่วมกลุ่ม เพื่อสืบสานถ่ายทอดสู่ความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น และจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 จึงทำให้พบการสะท้อนภาพจากแนวคิดมายาคติของสัญญาณและเนื้อในสสารที่เกิดขึ้นปรากฏได้ผ่านแปรมาสู่การสร้างรูปแบบทางวัฒนธรรมความเชื่อผ่านพิธีกรรม ออนไลน์ ปรากฏจากการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ลดการใกล้ชิด สัมผัสของความเชื่อในยุคสมัยดิจิทัล ทำให้ผู้เขียนพบว่า ความเชื่อไม่ว่าจะมีรูปแบบพิธีกรรมหรือไม่มีรูปแบบพิธีกรรมจากกิจกรรมชุมชน บทบาทสำคัญทางความเชื่อได้ถูกแสดงออกด้วยกระบวนการถ่ายทอดแนวคิดมายาคติสู่ผู้คน โดยมีองค์ประกอบคือการรับรู้โดย

รูปสัญลักษณ์และเนื้อในสสาร จึงทำให้ก่อเกิดภาพทางความเชื่อ พิธีกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของยุคสมัยได้จากกรณีศึกษาตัวอย่างทางความเชื่อดังกล่าวมาข้างต้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลงานบทความวิชาการได้สร้างองค์ความรู้ผ่านการศึกษานวคิดมายาคติจากวัฒนธรรมทางความเชื่อ พิธีกรรมเป็นการแสดงออกในลักษณะเฉพาะเจาะจงท้องถิ่นของยุคสมัย โดยมีองค์ประกอบสำคัญขององค์ความรู้ใหม่อันมีรากฐานมาจากชุดความเชื่อดั้งเดิมได้ส่งผ่านการรับรู้ทางความเชื่อ ผ่านพิธีกรรมของวัฒนธรรมชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นและได้สะท้อนการปรากฏเกิดขึ้นของความเชื่อจากสัญลักษณ์ทางพิธีกรรมและเนื้อในสสาร ผู้เขียนพบ 2 ประการหลักสำคัญสร้างมิติองค์ความรู้ใหม่ทางความเชื่อ ความศรัทธา ที่มีผลทางการรับรู้มาที่ผู้คน โดยรูปสัญลักษณ์และเนื้อในสสารของสิ่งที่ทำให้เกิดทางความเชื่อ ความศรัทธา จากวัฒนธรรมชุมชนเป็นพิธีกรรมการส่งต่อของชุมชนสังคมไทยดั้งเดิมและวัฒนธรรมทางเชื่อโดยไม่ส่งผ่านรูปแบบพิธีกรรมยุคดิจิทัลของสังคมไทย จากทั้ง 2 ประการสำคัญทำให้พบมิติทางวัฒนธรรมทางความเชื่อแบบร่วมสมัยของสังคมไทย

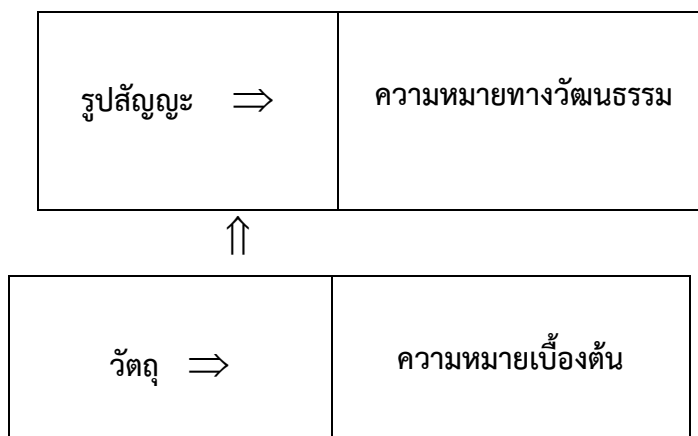
การรับรู้ผ่านสัญลักษณ์มายาคติ	การรับรู้ผ่านสัญลักษณ์เนื้อในสสาร	รูปสัญลักษณ์
วัฒนธรรมชุมชน แสดงสัญลักษณ์ทางความเชื่อผ่านพิธีกรรม	การรับรู้ความเชื่อ ความศรัทธา จากวัฒนธรรมชุมชนก่อเกิดเป็นพิธีกรรมจากประสบการณ์และรับรู้ร่วมกันจากรุ่นสู่รุ่น	
ความเชื่อ ศรัทธาเกิดขึ้นโดยไม่ผ่านรูปแบบพิธีกรรมรับรู้ผ่านสัญลักษณ์ให้เป็นความหมายทางวัฒนธรรม	อิทธิฤทธิ์ พุทธคุณแสดงความแคล้วคลาดปลอดภัย	พระหนังกัดคนนิยมบูชา เพื่อความเป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัย
ความเชื่อ ศรัทธาเกิดขึ้นโดยไม่ผ่านรูปแบบพิธีกรรมรับรู้ผ่านสัญลักษณ์ให้เป็นความหมายทางวัฒนธรรม	การรับรู้ความเชื่อ ความศรัทธา จากประสบการณ์และรับรู้ร่วมกันตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น ความเชื่อเข้าไปอยู่เนื้อในสสารทางความรู้สึกจากการรับรู้ชุดความรู้และประสบการณ์ร่วมทั้งจากดั้งเดิมและประสบการณ์แบบวิถีใหม่	

ภาพประกอบ ตารางวิเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ผ่านแนวคิดมายาคติ

ผังแสดงการทำงานของแนวคิดมายาคติ

ระดับของมายาคติ

ที่มา: ภาพแนวคิดมายาคติ, โรลิ่งด์ บาร์ตส์, 2551

สรุป

บทความวิชาการมุ่งเน้นให้ผู้อ่านรับรู้กระบวนการทางวัฒนธรรมความเชื่อ พิธีกรรมโดยวิเคราะห์เชิงเทียบเคียงจากความเชื่อของยุคสมัยที่แตกต่างกัน ผ่านแนวคิดมายาคติกล่าวคือสัญลักษณ์ทางความเชื่อเป็นการรับรู้เริ่มจากเนื้อในสารทางความเชื่อของผู้ที่มีความเชื่อ โดยเริ่มจากชุดประสบการณ์ที่มีต่อความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลหนึ่งหรือเรียกว่าความเชื่อนั้นเข้าไปอยู่กับผู้ที่มีความเชื่อในเทียบเคียงวัฒนธรรมทางความเชื่อคือภาพลักษณ์รูปแบบของคนในสังคมไทย ล้วนแล้วต่างได้สร้างสรรค์สัญลักษณ์ความเชื่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ย่อมประจักษ์ผันแปรตามความเชื่อของคนในยุคสมัยและท้องถิ่นลักษณะของกาลเวลาในยุคสมัยร่วมกัน ลักษณะเนื้อในสาร ซึ่งสามารถก่อเกิดขึ้นภายในชุมชนสังคมของตน นับได้ว่าความเชื่อเป็นประสบการณ์ร่วมใหม่ตลอดช่วงเวลา สามารถปรับภาพลักษณ์ตามยุคสมัยและหรือหากความเชื่อของบุคคลหนึ่งได้ถูกบอกเล่าผ่านตำนานนำไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง กลายเป็นวัฒนธรรมชุมชนทำให้พบใจความสำคัญที่มีต่อภาพลักษณ์ของพิธีกรรมหรือการไม่แสดงออกซึ่งความเชื่อโดยไม่มีรูปแบบทางพิธีกรรมจาก 2 สิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดมายาคติ ผู้เขียนค้นพบการแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์ทางความเชื่อจากกระบวนการรับรู้สัญลักษณ์โดยให้ความหมายมิติใหม่ทางวัฒนธรรมยุคสมัยดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรมศรีสะเกษ. (2560). *แห่นางแมว*. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2565, จาก https://www.m-culture.go.th/sisaket/ewt_news.php?nid=810&filename=index
- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- งามพิศ สัตว์สงวน. (2558). *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2537). *วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตินันต์ เกิดวิบูลย์เวช. (2560). *สื่อดิจิทัลใหม่ สื่อแห่งอนาคต*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *สัญวิทยา โครงสร้างนิยมหลังการสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.

- ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.เอน์ส.
- ธมนวรรณ แจ่มจำรัส และคณะ. (2564). ธุรกิจพระเครื่องออนไลน์กับวิถีความเชื่อในยุค 4.0. *วารสารบัณฑิตแสง*
โคมคำ, 6(1), 69-83.
- ธัญญาภรณ์ พลายงาม, ชนัย วรรณลี และอัศวินธ์ เรืองรอง. (2560). พิธีกรรมและการแสดงในการขอฝนของ
วัฒนธรรมอีสาน. *วารสารสนเทศ*, 16(2), 99-114.
- บาร์ตส์ โรลิ่งด. (2551). *มายาคติ [Mythologies]*. (วรรณพิมล อังคศิริสรรพ, แปล). กรุงเทพฯ: โตะไฟ.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา. (2556). *มนุษย์กับศาสนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรกุล รัตนกิจ. (2537). *มุมมองสังคมไทยแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: เอ็ม.ที.เพรส.
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2537). *มุมมองสังคมไทยแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: เอ็ม.ที.เพรส.
- เสฐียรโกเศศ. (2515). *เมืองสวรรค์และผีสงเทวดา*. พระนคร: บรรณาการ.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. (2560). *แห่นางแมว*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565, จาก https://www.m-culture.go.th/sisaket/ewt_news.php?nid=810&filename=index
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์. (2564). *ขอเชิญร่วมกิจกรรมเวียนเทียนออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2565,
จาก https://www.m-culture.go.th/buriram/ewt_news.php?nid=1910&filename=index
- สุกัญญา สุฉายา. (2558). พิธีกรรมขอฝนของชนชาติไท. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 22(2), 27-61.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง. (2565). *เวียนเทียนออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2565, จาก
<https://plg.onab.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/7273>
- อภิชาต พุกสวัสดิ์. (2560). *นวัตกรรมการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ผ่านการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Shopee Shopping online. (2564). *ตลาดพระเครื่องออนไลน์ เจ้าพระเครื่องรุ่นยอดนิยม เสริมสิริมงคล*. สืบค้น
เมื่อ 15 กันยายน 2565, จาก <https://shopee.co.th/m/shop-best-buddhist-amulet>